

## Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

### Yleistä

Vates-säätiön mielestä hallituksen esityksen tavoitteet ja keinot palveluprosessin kehittämiseksi ovat pääosin oikean suuntaisia ja osin kannatettavia. Esityksessä on kuitenkin useita kohtia, jotka vaativat täsmennyksiä ja tarkennuksia. Vates-säätiö kohdentaa huomionsa yleisesti sellaisiin asioihin, jotka voivat vaikuttaa osatyökykyisten ja erityistä tukea työllistymisensä tarvitsevien henkilöiden työllistymiseen.

Painopisteen siirtäminen palveluprosessin alkuvaiheeseen on kannatettava lähtökohta uudelle palvelumallille. On kuitenkin tärkeää, että suunniteltavassa mallissa huomioidaan työnhakijoiden erilaiset elämäntilanteet ja työkykyyn vaikuttavat asiat. Vaikka palvelumallin on tarkoitus kohdella työnhakijoita tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti, tulee mallissa osoittaa myös mekanismit mukauttamiselle ja työkyvyn mukaisille järjestelyille.

Ehdotus työnhakuvelvollisuudesta kokonaisuudessaan työnhakijan kannalta on sekava ja vaikeaselkoinen. Erityisiä haasteita työllistymisensä kokeville henkilöille järjestelmän sekavuus aiheuttaa turhaa paineistusta ja epävarmuuksia.

Työnhakijoiden yksilöllisiin työhaun haasteisiin ja tarpeisiin tulee kohdistaa enemmän huomiota myös hallituksen esitystekstin tavoitteissa. Erityisesti kaikkein heikoimmassa työllistymisen asemassa olevien kohdalla resursseja tulee kohdentaa yksilöllisen tuen- ja ohjauksen toteuttamiseen.

Asiakkaan yksilöllinen palvelutarve ei välttämättä edellytä esitetyn kaltaista kaavamaista työnhakukeskusteluprosessia laissa osoitetuin määräajoin, vaan yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja palvelupolun mukauttamista henkilön omaksumiskykyyn.

Hallituksen esityksessä ei huomioida riittävästi valmisteilla olevia sote- ja TE-palveluiden rakenneuudistuksia.

Miten esityksessä on otettu huomioon nykyisten Ohjaamoiden erinomainen toiminta työllistymiseen ohjaavana toimijana tai vasta muutamia vuosia toimineiden TYP:ien toimivien käytänteiden jatkuminen?

### Vaikutukset työllisyyteen

Käynnissä on samanaikaisesti useita lainsäädäntöhankkeita ja kokeiluja, joten työllisyysvaikutusten arviointi tässä kohtaa on vaikeaa. Mikäli palveluprosessin muuttaminen lisää osatyökykyisten henkilöiden mahdollisuuksia siirtyä työmarkkinoille edes osa-aikaisesti tehtäviin, on vaikutukset työllisyyteen positiivisia.

## Muut vaikutukset

Esityksen mukaan uudistetun palvelumallin tarkoituksena on lisätä henkilökohtaisia kasvokkaisia asiakastapaamisia työllistymisen tukemiseksi. Tämä on erittäin kannatettavaa varsinkin erityistä tukea työllistymisessään tarvitsevien henkilöiden kohdalla, joille on tärkeää, että palvelut ovat saavutettavia paitsi digitaalisesti myös ennen kaikkea henkilökohtaisesti kasvokkain.

Mikäli palveluprosessin muuttaminen lisää osatyökykyisten henkilöiden mahdollisuuksia siirtyä työmarkkinoille edes osa-aikaisiin tehtäviin, on vaikutukset yksilötasolla positiivisia. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunteen kasvaminen lisää yleisesti hyvinvoinnin kokemusta ja työssä sekä elämässä selviytymistä.

Hyvinvoinnin kokemisen kerrannaisvaikutukset yksilötasolla vaikuttavat merkittävästi yhteiskunnan talouden kestävyYTEEN.

## Työnhakijan palveluprosessi

Tulevaisuudessa palveluprosessin toimivuudessa tulee korostumaan kuntien sosiaalitoimen ja hyvinvointialueiden kanssa tehtävä yhteistyö.

Erityistä tukea työllistymisessään tarvitsevan asiakkaan kannalta on hyvä, että asiakkaan kontaktointi ennen pitemmän palvelun päättymistä on kirjattu esitykseen. Tällä tavoin voidaan varmistaa asiakkaalle palveluketjun jatkuvuus ja jatkosuunnitelman teko ennen palvelun päättymistä. Tämän kohderyhmän kohdalla erilaisissa palvelulta toiselle siirtymissä on uhka asiakkaiden putoamiselle pois palveluista kokonaan.

Mikäli kaikille työnhakija-asiakkaille tarjotaan esityksen mukaisesti samanlaisia palveluita ilman tarveharkintaa, on vaarana, että erityistä tukea tarvitsevat jäävät entistä kauemmaksi avoimilta työmarkkinoilta.

## Osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessi

Esitettyssä työnhakumallissa lähdetään siitä, että osa-aikatyössä oleville osatyökykyisillekin asetetaan vaatimukseksi kokoaikatyön hakeminen. Pidämme tätä lähtökohtaa ongelmallisena.

On todettu, että monille osatyökykyisille kahdeksan tunnin työpäivä voi osoittautua liian raskaaksi. Toisaalta moni osatyökykyinen voisi hyötyä nykyistä laajemmista osa-aikatyön mahdollisuuksista.

## Osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuus

Osatyökykyisille henkilöille osa-aikaisen työn tekeminen on jaksamisen näkökulmasta usein ainoa vaihtoehto. On hyvä, että osa-aikaista työtä on tarjolla eikä ole järkevää asettaa veloitetta työnhakuun, mikäli osa-aikainen työ on asiakkaalle riittävä ja perusteltu. Kyse tulisi olla enemmän mahdollisuudesta kuin velvollisuudesta.

## Muuta huomioitavaa

Esityksessä palvelutuottajien rooli on rajattu pitkälti täydentäviin työnhakukeskusteluihin ja tältä osin ainoastaan niihin palveluprosessien osa-alueisiin, joissa kyse ei ole viranomaisteh-  
tävän toteuttamisesta. Erilaisia poikkeamia esitetyistä asiakkaiden palveluprosessin toteu-  
tusta koskevista periaatteista on kuitenkin huomattavan paljon, mikä tekee järjestelmästä  
monimutkaisen. Periaatteita ja poikkeamia olisi syytä tarkastella vielä uudelleen, ja selkiyttää  
järjestelmää tältä osin. Olisi tärkeää, että kolmannen sektorin toimijat ja muut yleishyödylli-  
set yhteisöt voisivat jatkossakin toimia työllisyyspalvelujen palvelutuottajina.

Esityksen mukaan monialaiseen yhteispalveluun ohjatun työnhakijan tulisi työttömyysetuu-  
den jatkumisen edellytyksenä noudattaa monialaista työllistymissuunnitelmaansa muidenkin  
kuin välittömästi työnhakuun ja työllistymiseen liittyvien toimien osalta. Tällöin suunnitel-  
maan voisi sisältyä työnhakijaa velvoittavia, esimerkiksi elämänhallintaan liittyviä muun kuin  
työ- ja elinkeinohallinnon järjestämiä toimia, jotka parantavat työnhakijan yleisiä edellytyksiä  
hakea työtä ja työllistyä. Esitys on kannatettava, jotta esimerkiksi erityistä tukea työllistymi-  
sessään tarvitsevalle työnhakijalle voitaisiin velvoittavana palveluna tarjota esimerkiksi sosi-  
aali- ja terveyspalveluja, joiden avulla työnhakija voisi parantaa omaa työnhakutilannettaan.  
Huomioon on tietysti otettava, onko työnhakija jo olemassa olevan muun palveluprosessin  
piirissä (sote).

Helsingissä 15. päivänä elokuuta 2021



Jaana Pakarinen  
Toimitusjohtaja  
Vates-säätiö sr.